

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2024

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

B.Sh.Shermuhammadov, D.R.Murodova

Bo'lajak o'qituvchilarda "Taqidiy tafakkur" tushunchasining metodologik asoslari
va o'ziga xos xususiyatlari..... 8

T.A.Egamberdiyeva, J.A.Qurbanov

Bo'lajak pedagoglarda intellektual madaniyatni rivojlantirishning integrativ ta'lif texnologiyalari... 12

S.Mannapov

Uzluksiz ma'naviy tarbiya tizimida musiqiy meros omili va imkoniyatlari..... 17

A.Abdullayev, J.X Abdullayev

Kichik mакtab yoshidagilarni o'sishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi ayrim omillar 21

J.G'.Obidov

Texnika oliv o'quv yurtlarida o'quv materiallarini imitatsion-variativlik asosida o'qitishni
takomillashtirishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari 25

A.T.Xasanov

Harbiy ta'lif bo'yicha bo'lg'usi mutaxassislarni kasbiy-amaliy jismoniy tayyorlashning
dolzarb masalalari..... 31

X.X.Abdurahmov

Iqtidorli o'quvchi yoshlarni yengil atletika turlariga saralash texnologiyasi 37

R.M.Ubaydullayev

Bo'lajak o'qituvchilarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini rivojlantirish tuzilmasi
va komponentlari..... 42

A.N.Qosimov

O'quvchilarda sport vositasida milliy identiklikni shakllantirish samaradorligi..... 49

D.R.Murodova, H.M.Ashurova

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida interfaol metodlarni rivojlantirish..... 55

A.I.Tuychiyev

Jismoniy mashqlar bilan o'quvchilarni mustaqil shug'ullanish malakalarini shakllantirish..... 61

S.T.Xakimov

Chidamlilik jismoniy sifatlarini rivojlantirishda maxsus aerobik mashqlar qo'llash samaradorligi.... 65

O.M.Karimov

Bo'lajak pedagoglarning g'oyaviy-mafkuraviy kompetentligini rivojlantirish metodlari .. 69

D.M.Redjabova

O'zbekistonda boshqaruv kadrlarini tayyorlashda xotin-qizlarning faoliyatiga
yangicha yondashuvlar 72

B.X.Baydjanov

Talabalarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish – zararli axborotlar tahdididan
himoyalanish omili sifatida 76

Ш.В.Джалалов

Влияние дифференцированного подхода на формирование здорового образа
жизни у школьников 81

M.A.Xonbabayeva

Logopedik ritmika fani asosida bo'lajak logopedning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning
pedagogik imkoniyatlari..... 85

Ш.В.Джалалов

Физическая подготовленность 11-12 летних девочек общеобразовательных школ
Ферганской области 91

A.B.Mirzayev

Chet tilni zamonaviy o'qitish tizimida sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari..... 95

G.K.Yakubova

O'quvchi-yoshlar qomatining konstitutsion tiplari va ularni antropometrik bahollash usullari..... 99

O.Q.Xasanova

Bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining xatolarni bartaraf etish kompetensiyasini
takomillashtirish modeli 104

УО'К: 004.738.5:005.336.3:378

TALABALARDA INFORMATSION-ANALITIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH – ZARARLI AXBOROTLAR TAHDIDIDAN HIMOYALANISH OMILI SIFATIDA

**РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У
СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР ЗАЩИТЫ ОТ УГРОЗЫ ВРЕДНОСНОЙ ИНФОРМАЦИИ**

**DEVELOPING INFORMATION-ANALYTICAL COMPETENCE IN STUDENTS AS A
FACTOR OF PROTECTION AGAINST THE THREAT OF HARMFUL INFORMATION**

Baydjanov Bekzod Xaitboyevich

Farg'ona davlat universiteti pedagogika kafedrasи dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya

Mazkur maqolada aralash ta'lim sharoitida ta'lim oluvchilarni shaxsiy axborot xavfsizligini rivojlantirishning psixologik-pedagogik omillari, talabalarda information-analitik kompetentlikni rivojlantirish – zararli axborotlar tahdididandan himoyalanishning muhim omillaridan biri ekanligi, uning o'ziga xos xususiyatlari, mazmuni, bosqichlari va pedagogik shart-sharoitlari tahlil qilingan.

Аннотация

В данной статье анализируются психологические и педагогические факторы развития личной информационной безопасности обучающихся в условиях смешанного обучения. Также рассматривается развитие информационно-аналитической компетентности студентов как одного из важных факторов защиты от угроз вредной информации, его особенности, содержание, этапы и педагогические условия.

Abstract

This article explores the psychological and pedagogical factors involved in enhancing students' personal information security within a blended learning environment. It highlights the importance of developing information-analytical competence in students as a key factor in safeguarding against the threat of harmful information. The article also examines the distinctive features, content, stages, and pedagogical conditions necessary for fostering this competence.

Kalit so'zlar: axborot, kompetentlik, Internet, ta'lim-tarbiya, mafkuraviy imunitet, information-analitik kompetentlik.

Ключевые слова: информация, компетентность, Интернет, образование и воспитание, идеологический иммунитет, информационно-аналитическая компетентность.

Key words: information, competence, Internet, education, ideological immunity, information-analytical competence.

KIRISH

Bugungi kunda, axborot asri va raqamli inqilob davrida talabalarning axborot-analitik kompetentligi juda muhim ahamiyatga ega. Internet va raqamli kommunikatsiya vositalarining kengayishi, axborot oqimini keskin oshirish bilan birga, zararlilik va ishonchlik darajasining ham xilma-xilligi muammosini keltirib chiqarmoqda. Talabalar turli xil manbalardan axborot olishlari mumkin, ammo bu axborotlarning hammasi ishonchli emas. Ular orasida zararli, g'ayrioddiy yoki shunchaki noto'g'ri axborotlar tarqalmoqda. Ushbu sharoitda, talabalarning axborotlarni tahlil qilish va ulardan to'g'ri xulosalar chiqarish qobiliyatı – axborot-analitik kompetentlikni rivojlantirish zarurati paydo bo'ladi.

Mazkur maqolada, talabalarda axborot-analitik kompetentlikni rivojlantirishning zarurligi, o'qitish metodlari va strategiyalari, hamda bunday kompetentliklarning zararli axborotlar tahdididandan himoya qilishdagi roli haqida muhokama qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Bugungi kunda O'zbekistonda yuz berayotgan tub ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar jamiyat axborot muhitining sifat va miqdor jihatidan keskin o'zgarishiga olib kelmoqda. Ushbu jarayonlar telekommunikatsiya vositalari va axborot texnologiyalari tizimlarining tez rivojlanishi sharoitida ro'y bermoqda. Bu esa, ijtimoiy boshqaruvin sohasida axborot-telekommunikatsiya jarayonlari va turli darajadagi axborot omillarining yig'indisini asosiy nuqtaga olib chiqmoqda.

PEDAGOGIKA

Mamlakatimizda axborot muhitining o'zgarishini quyidagi misollar bilan ko'rib o'tishimiz mumkin:

1. Mobil aloqa va internet tarqalishi: O'zbekistonda mobil aloqa tarmoqlari va internet xizmatlarining jadal rivojlanishi, aholining axborotga bo'lgan talabini oshirdi. Masalan, "Beeline", "Ucell" va "Mobiuz" kabi mobil operatorlar keng qamrovli xizmatlar taklif qilmoqda. Bu, shuningdek, masofaviy ta'lif va onlayn xizmatlar, jumladan, davlat xizmatlari va e-tijoratni rivojlantirishga imkon yaratdi;

2. E-anjumanlar va onlayn platformalar: Jamiyatda e-anjumanlar va onlayn konferensiyalar ko'paydi. Misol uchun, COVID-19 pandemiyasi paytida ko'plab ilmiy va ta'limi tadbirlar onlayn formatga o'tdi. Bu, axborot almashinuvi va bilimlarni tarqatish jarayonlarini soddallashtirdi.

3. Davlatning axborot siyosati: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan axborot xavfsizligi va axborot texnologiyalarini rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari qabul qilinmoqda. Masalan, 2020-yilda "Axborot texnologiyalarini rivojlantirish va raqamli iqtisodiyot" dasturi doirasida ko'plab loyihalor amalga oshirildi, bu esa ijtimoiy boshqaruvda axborot jarayonlarini yaxshiladi.

4. Ijtimoiy tarmoqlar va axborot tarqatish: Ijtimoiy tarmoqlar, masalan, Facebook, Instagram va Telegram O'zbekistonda tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Ular orqali foydalanuvchilar o'z fikrlarini, yangiliklarini tezda tarqatish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar, bu esa jamiyatda axborot almashinuvi jarayonlarini kuchaytirmoqda.

Ushbu tadqiqotda bir nechta metodologik yondashuvlar qo'llanildi, ularning har biri axborot-analitik kompetentlikni o'rganishda muhim ahamiyatga ega:

1. **Adabiyotlar tahlili:** O'zbekistonda va xorijda axborot-analitik kompetentlik hamda zararli axborotlar haqidagi mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi. Bu tahlil natijasida muayyan kontekstda axborot-analitik kompetentlik tushunchasining rivojlanishi, ta'lif tizimida qanday qo'llanilayotgani va qanday amaliyotlar mavjudligi o'rganildi.

2. **So'rovnomalari:** Talabalar orasida axborot-analitik kompetentlik darajasini o'rganish uchun keng qamrovli so'rovnomalari o'tkazildi. So'rovnomalarda 500 ga yaqin respondent-talabalar ishtirok etdi va ularning javoblari orqali axborotlarni aniqlash va tahlil qilish qobiliyati baholandi. So'rovnomalari yordamida talabalar tomonidan qabul qilinayotgan axborotlarning manbalarini, ishonchliligini va zararlilik darajasini aniqlashga harakat qilindi.

3. **Intervyular:** O'qituvchilar, psixologlar va axborot xavfsizligiga mas'ul bo'lgan mutaxassislar bilan o'tkazilgan intervylar orqali axborot-analitik kompetentlikni rivojlantirishda mavjud muammolar va ularning yechimlari haqida fikrlar yig'ildi. Ushbu intervylar davomida mutaxassislar o'z tajribalarini baham ko'rishdi va talabalarni qanday qilib faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan mas'uliyatlari fuqarolar sifatida rivojlantirish kerakligi haqida o'z fikrlarini bildirdilar.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari talabalarda axborot-analitik kompetentlik darajasining yuqori emasligini ko'rsatdi. Olingan ma'lumotlarga ko'ra:

- talabalarning 67 foizi zararli axborotlarni qanday aniqlashni bilmasligini bildirdi. Bu, ularning axborotlarni tanqidiy ravishda baholash qobiliyatining pastligi bilan bog'liq.
- so'rovnoma natijalari ko'ra, respondent-talabalarning 63,5 foizi axborotlar manbalarining ishonchliligini baholashda qynaladi. Ular ko'pincha noto'g'ri va manipulyatsiyalangan axborotlarga duch kelmoqda.
- intervylarda mutaxassislar talabalarning psixologik jihatdan zararli axborotlarni aniqlashda muammolar borligini ta'kidladi. Shuningdek, ular axborot-analitik kompetentlikni oshirish uchun ko'proq amaliy mashg'ulotlar va o'qitish usullarini joriy qilish zarurligini ta'kidladi.

Bugungi kunda ommaviy kommunikatsiyalar inson hayotining ajralmas qismiga aylangan bo'lib, ko'plab tadqiqotchilar uni inson uchun "ikkinchi voqelik" yoki "subyektiv voqelik" sifatida talqin qilishmoqda. Ommaviy axborot vositalari orqali yaratilgan ushbu voqelik insonning atrof-muhitga, odamlar va voqealarga nisbatan munosabatini shakllantirishi va ko'p hollarda haqiqiy, obyektiv voqelikdan ko'ra kuchliroq ta'sirga ega bo'lishi mumkin.

Bu jarayon quyidagicha namoyon bo'ladi:

1. **Dunyoqarash va fikrash tarzi shakllanishi:** OAV orqali insonlar nafaqat yangilik va ma'lumot oladi, balki ularga taqdim etilayotgan ma'lumotlar orqali dunyoqarashlari shakllanadi. Shu bilan birga, OAVning turli voqealarni qanday yoritishi va qanday ohangda taqdim etishi ham

insonlarga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Odamlar ko'pincha bu "ikkinchi voqelik"ni obyektiv haqiqat deb qabul qilishadi, chunki uni tasavvur qilish real hayotdagidan ko'ra osonroq.

2. Normativ me'yorlar va qadriyatlarning shakllanishi: Televideniye, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali yaratilgan "subyektiv voqelik" zamonaviy kishilarning qabul qiladigan me'yorlarini, go'zallik va muvaffaqiyat standartlarini shakllantiradi. Odamlar ko'pincha ushbu standartlarga muvofiq yashashga harakat qiladi, natijada obyektiv voqelik va uning talabalaridan uzoqlashish holatlari yuzaga keladi.

3. Psixologik va emotsiyal ta'sir: OAVda taqdim etilayotgan tasvirlar, hikoyalar va yangiliklar insonlarning ruhiy holatiga ta'sir qiladi. Misol uchun, zo'ravonlik yoki salbiy voqealarni ko'rish insonlarda xavotirni oshirishi, ijobiy va rag'batlantiruvchi kontent esa ishonch va motivatsiyani kuchaytirishi mumkin. Shunday qilib, bu "ikkinchi voqelik" insonlar ongida yangi his-tuyg'ular va ruhiy holatlarni shakllantiradi.

4. Haqiqiy hayotdagi qarorlar va xatti-harakatlarga ta'sir: Insonlar OAVda ko'rgan va o'rganganlarini o'z hayotlariga tatbiq qiladilar. "Ikkinchi voqelik" natijasida shakllangan qarashlar va qadriyatlar kundalik hayotda qanday qaror qabul qilishlariga, qanday munosabatda bo'lishlariiga ta'sir qiladi. Bu holat jamiyatda ko'plab shaxsiy va ijtimoiy xatti-harakatlarning asosi bo'lib qolmoqda.

Shunday qilib, ommaviy kommunikatsiyalar orqali shakllangan "subyektiv voqelik" ko'pincha real hayotdagi obyektiv voqelikdan ustun bo'lib, odamlarning hayotiy qarashlari va xatti-harakatlarini boshqaruvchi kuchga aylanmoqda. Shu sababli, OAVdan ongli foydalanish va olingan axborotni tanqidiy tahlil qilish insonlar uchun o'ta muhim bo'lib qolmoqda.

Global kompyuter tarmoqlari, xususan, internet, insoniyatga yangi imkoniyatlar taqdim etmoqda, bilim va axborot almashishni yuqori darajaga ko'taradi. Biroq, bu vositalarning salbiy tomonlari ham bor. Shubhali va zararli axborotlarning keng tarqalishi jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu muammolar ruhiy va jismoniy salomatlikka tahdid soladigan kontentlarni, shuningdek, psixologik va ijtimoiy muhitga salbiy ta'sir ko'rsatadigan ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Bunday muammolar, axborot iste'molchilarining ehtiyojkorligini oshirish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning zarurligini ta'kidlaydi. Shubhali mazmundagi axborotlarning tarqalishi quyidagi asosiy xavflarni keltirib chiqaradi:

1. Ruhiy va jismoniy salomatlikka zarar: Zararli kontent odamlar orasida stress, xavotir, depressiya kabi ruhiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bunday holatlar, shuningdek, jismoniy salomatlikka ham ta'sir qilishi mumkin.

2. Jamiyatdagi ma'naviy-psixologik iqlimning o'zgarishi: Salbiy axborotlar va shubhali materiallar, o'z navbatida, jamiyatda ijtimoiy munosabatlarni buzishi, odamlarni bir-biridan uzoqlashtirishi va kelajakda qiyin ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

3. Jinoiy muhitni qo'llab-quvvatlash: Internetda mavjud bo'lgan ayrim zararli ma'lumotlar va g'oyalar jinoiy faoliyatlarni rag'batlantirishi yoki kuchaytirishi mumkin, bu esa jamoat xavfsizligiga tahdid soladi.

4. Ruhiy kasalliklarning ortishi: Aksariyat hollarda, ijtimoiy tarmoqlardagi salbiy va zararli axborotlar, odamlar orasida ruhiy kasalliklar, masalan, depressiya va anksiyete kabi holatlarning ko'payishiga olib keladi.

Shu sababli, ta'llim tizimlarida axborot xavfsizligi va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Talabalar, o'quvchilar va keng jamoatchilik o'tasida axborot iste'molchilari sifatida o'zaro fikr almashish, muhokama qilish va o'zlarini himoya qilish ko'nikmalarini oshirish muhimdir. Bularning barchasi, axborot muhitini sog'lomlashtirish va salbiy axborotlarning ta'sirini kamaytirish yo'lida muhim qadamlar bo'ladi.

Internet tarmog'ining tez o'sishi bilan bog'liq muammolarni chuqur o'rganish va samarali chora-tadbirlar ishlab chiqish zarurati oshmoqda. Shu bilan birga, internet foydalanuvchilarining media savodxonligini oshirish va axborotlarni tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini o'rgatish muhimdir. Bu esa nafaqat ongli axborot iste'mol qilishga yordam beradi, balki ruhiy salomatlikni ham himoya qiladi.

XULOSA

Zamonaviy jamiyatda mavjud bo'lgan turli va mo'ljallangan axborot oqimlari talabalarning ma'lum bir axborotni tanlash va unga tanqidiy yondashish imkoniyatlarini cheklaydi yoki qiyinlashtiradi. Talabalar hayot va ijtimoiy munosabatlar haqida aniq va foydali axborot olishni xohlashsa-da, ba'zan ular noto'g'ri, chalg'ituvchi yoki manipulyativ ma'lumotlarga duch kelishadi. Mazkur holat, ularning axborot iste'mol qilish qobiliyatini pasaytirishi va shaxsiy qarashlarini buzishi

PEDAGOGIKA

mumkin. Bu esa ularning o'zlarini jamiyatda aniqlashlari va shaxsiy qarorlar qabul qilishlariga to'sqinlik qiladi yoki murakkablashtiradi.

Shu sababli, talabalar shaxsiy axborot himoyasini kuchaytirish va o'z ijtimoiy-axborot kompetentligini oshirish yo'lida quyidagi yo'nalishlarda rivojlanishlari kerak:

1. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Turli manbalardan olingan axborotni tekshirish va ishonchlilagini baholash qobiliyatini shakllantirish talabalar uchun zarurdir. Bu ularga obro'li manbalarga nisbatan ham mustaqil munosabat bildirishga yordam beradi.

2. Axborot manbalarini filtrlash: Talabalar o'z ehtiyojlarini va ijtimoiy mavqelariga mos ravishda foydali va zararli axborotlarni farqlash ko'nikmalarini rivojlanishlari lozim. Bu ularning axborot olish va uni hayotlariga tatbiq qilish jarayonida xatoliklardan saqlanishlariga yordam beradi.

3. Referentlik roliga tanqidiy qarash: Talabalar referentlikka ega bo'lgan shaxslarning har bir axborotini qabul qilishda ehtiyojkor bo'lishlari, ularning maslahati yoki qarashlarini shubha ostiga olishlari lozim. Bu orqali ular o'z shaxsiy fikrlarini shakllantirishga o'rgana oladilar.

4. Axborotli-ijtimoiy mas'uliyatni anglash: Talabalar jamiyat oldidagi o'z mas'uliyatlarini anglab, atrofdagi axborot oqimlariga nisbatan fikrlarini shakllantirishda mas'uliyatli bo'lishlari zarur. Ular, o'zlar uchun muhim bo'lgan ma'lumotlarni tanlab, ularning to'g'riliqi va ishonchlilagini baholashda ehtiyojkorlik bilan yondashishlari kerak. Bunday mas'uliyatli yondashuv, nafaqat o'z fikrlarini shakllantirishda, balki jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni tushunishda ham muhim ahamiyatga ega.

Shundan qilib, talabalar shaxsiy axborotga bo'lgan ehtiyojlarini va ijtimoiy mavqelaridan kelib chiqib, mo'ljallangan axborotni tanlash va tahlil qilish qibiliyatini rivojlanishlari orqali manipulyativ va noto'g'ri axborotning ta'siridan himoyalanishlari mumkin. Bu jarayon ularning jamiyatdagi turmush tarzları va fe'l-atvorlari uchun ishonchli asos yaratadi va to'g'ri qarorlar qabul qilishlariga yordam beradi.

Yuqoridagi fikrlar asosida dolzarb muammoni hal etish bo'yicha quyidagi xulosa va tavsiyalarni keltirish mumkin:

1. OAV faoliyatini qonunchilik asosida mustahkamlash;
2. Media ta'limi o'quv dasturlariga kiritish;
3. Mustaqil va tanqidiy fikrlashni rivojlanish;
4. Axboriy tahidlarga qarshi mafkuraviy immunitetni mustahkamlash.

Ushbu tavsiyalar orqali talabalarda zararli axborotlarga qarshi immunitetni shakllantirish va informatsion-analitik kompetentlikni rivojlanishga erishish mumkin bo'ladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 01.05.2023-y., 03/23/837/0241-son.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 21.09.2024-y., 03/24/963/0735-son
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrdagi 1059-son "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.08.2022-y., 09/22/438/0726-son
4. Brown K.T. Integrating technology into constructivist classrooms: An examination of one model for teacher development. Jurnal of Computing in Teacher Education №15, 2000. – Р.7-15. (22)
5. Грачев Г.В. Информационно-психологическая безопасность личности: Теория и технология психологической защиты. Дис. док. пси. наук.– М.: 2000, – С.360. (26)
6. Грачев Г.В., Мельник И.И. Манипулирование личностью: организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия. – М.: Алгоритм, 1999. – С.153. (27)
7. Dalimova N.M. Kompyuter o'yinlariga tobe o'smirlarning psixik diagnostikasi va korreksiyasi xususiyatlari. Psixologiya. fan. nom. diss. – Т.: 2010. – В.160. (33)
8. Домозетов Х. Компьютеризация и проблемы здоровья, свободы и развития личности // Философская и социологическая мысль: сб. науч. тр. – М., 2000, № 4. – С.32-45 (36)
9. Yoziyeva U.L. Oilada bolani televiedeniyeiga ijobiy munosabatini shakllantirishning pedagogik imkoniyati // Qoraqalpoq davlat universitetining axborotnomasi. –Nukus, 2016. -№4. -В. 40-42. (41)
10. Ёзиева У.Л. Интернет как источник вредной информации // Подготовка профессиональных управленческих кадров: опыт, проблемы, инновационные образовательные технологии. // Материалы международной научной-практической конференции. – Челябинск, 2014. – С.35-39. (43)
11. Почепцов Г.Г. Информационные войны. – М.: Реф-бук, Ваклер, 2000. (93)
12. Растворгувев С.П. Программные методы защиты информации в компьютерах и сетях. – М.: "Яхтсмен", 1993. – С.187. (96)

13. Саттарова Н.И. Учитель информатики рекомендует // Компьютерные инструменты в образовании: сб. науч. тр. – СПб., 2000, № 3-4ю – С.129-134. (99)
14. Смолян Г.Л. Сетевые информационные технологии и проблемы безопасности личности. // Информационное общество: сб. науч. тр. – 1999, № 1. – С.21-25. (103)
15. Урсул А.Д. Информационная стратегия и безопасность в концепции устойчивого развитии // Научно-техническая информация. Серия 1: Организация и методика информационной работы. 1996, №1. – С.7. (108)
16. Farfiyeva K.A. Ommaviy axborot vositalari ta'sirida talabalarda ijtimoiy tasavvurlar shakllanishining o'ziga xosligi (Televideniya misolida) Psixologiya fan. nom. diss. - T.: 2005, –B.163. (111)
17. Шариков А.В. Если сомневаешься, исключи: дети и насилие на экране // Культура: сб. науч. тр. – М.: 2000, № 46. – С.4. (122)